

Asia: VN/34707/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Korvauksen perusteena olevat kulut (erityisesti luonnoksen 3 §)

Asetusluonnoksesta haluamme lausua seuraavaa. Asetusluonnoksen 2 §:ssä kuvataan välittömien kustannusten määrittämistä. Katsomme, että välittöminä kustannuksina pitäisi myös huomioida sote-omaisuusjärjestelyihin kohdistuvat hallinnolliset kustannukset. Sote-voimaannpanolakien mukaan korvauksen tavoitteena oli korvata kunnille kustannukset, joita ei olisi aiheutunut, jos uudistusta ei olisi toteutettu. Esimerkiksi Kristiinankaupungissa ei yhtiöittämisvelvollisuus kaikkien rakennusten kohdalla täyty mutta hyvinvointialue on ilmoittanut, että he eivät solmi vuokrasopimuksia kuntien kanssa, joten rakennukset on yhtiötettävä, mikäli hyvinvointialue halutaan pitää vuokralaisena. Kuntien viranhaltijat ovat käyttäneet uudistukseen työaikaa ja tämän lisäksi on käytetty ulkopuolista asiantuntija-apua. Hallinnollisten kulujen korvauksen pitäisi perustua laskennalliseen korvaukseen, koska jälkikäteen on vaikea osoittaa esim. kunnan hallinnon käyttämää työaikaa.

Asetusluonnoksen 2 §:n 2. momentissa säädetään myös, että laskennassa otetaan huomioon vuoden 2027 loppuun mennessä toteutuneet kustannukset. Tämä on liian lyhyt aika. Yhtiöitettujen kiinteistöjen osalta vuosi 2027 tulee nopeasti. Mikäli hyvinvointialueiden toimintojen supistumiset jatkuvat vielä useamman vuoden, on kaksi vuotta liian lyhyt aika. Korvausajan pitäisi vähintään olla viisi vuotta. Kuntien tytäryhtiöiden elinkelpoisuus riippuu täysin hyvinvointialueiden päätöksistä. Tällä hetkellä tiedetään osittain, mitkä osat rakennuksista tulevat jäämään tyhjilleen vuoden 2026 alusta. Laskentaa hankaloittaa se, että osittain tyhjiksi jäävät kiinteistöt siirtyvät yhtiöille ja kuntien on päästettävä yhtiöt konkurssiin tai vuokrattava tarpeettomia tiloja itselleen, mikä kasvattaa kuntien kulutaakkaa ja olisi saatava kompensaation piiriin. Osittain tyhjien tilojen ylläpitokustannuksia ei voi jättää yhtiöiden vastuulle. Toisaalta kuntien toimia rajoittaa kielletyn valtiontuen säännökset.

Asetusluonnoksen 3 §:ssä säädetään korvauksen perusteena olevista kuluista. Korvauksessa pitäisi olla laskennallinen osa, jolla kompensoitaisiin niitä kustannuksia, jotka jäävät kunnille, vaikka niitä ei

suoraan kirjanpidosta voida osoittaa. Näitä ovat esimerkiksi sote-kiinteistöihin tehdyt investoinnit, jotka on rahoitettu talousarviolainoilla. Kiinteistöt eivät enää vuodenvaihteen jälkeen ole kuntien omistuksessa, mutta lainakulut rasittavat tulosta vielä pitkään. Myös irtainta omaisuutta on osittain rahoitettu ulkopuolisella rahoituksella. Omaisuus on jo uudistuksen myötä hyvinvointialueille siirtynyt mutta tulosta rasittaa edelleen korkokulut.

Luovutustappioina pitäisi hyväksyä myös myynnit kuntien tytäryhtiöille. Kysyntää tyhjentyville sote-kiinteistöille kaikissa Suomen kunnissa ei ole ja perustettavien yhtiöiden pitää pärjätä tyhjenevien sote-kiinteistöjen kanssa.

Korvauksen perusteena olevat tuotot (erityisesti luonnoksen 4 §)

-

Muut huomionne asetusluonnoksesta

Yleisellä tasolla Kristiinankaupungin kaupunki haluaa lausua, että sote-omaisuusjärjestelyt luovat rakenteen, joka muistuttaa näennäisesti tilannetta kilpailluilla markkinoilla, mutta ei varsinaisesti toteuta sen edellytyksiä. Tosiasiallisesti valtion rahoittamat hyvinvointialueet käyttävät määräävää valtaa kiinteistömarkkinoilla. Kasvukeskusten ulkopuolella ei ole toimivia kiinteistömarkkinoita, kun sote-palveluita ajetaan hyvinvointialueiden toimesta alas. Kasvukeskusten ulkopuolella on riski, että keinotekoisesti perustetut yhtiöt, ovat konkurssissa muutamassa vuodessa, kun ne eivät selviä tyhjenevistä tiloista. Jos on kyseessä kokonaan tyhjenevä rakennus, sen voi purkaa, mutta miten on suurten sote-keskusten kanssa, jossa kunnallisen toiminnan aikana toimi kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut, mutta jatkossa toimii enää murto-osa vanhoista palveluista.

Kristiinankaupunki esittää, että luotava kompensatiomalli ei muodostuisi sellaiseksi, että suurimmalla osalla Suomen kunnista ei olisi tosiasiallista mahdollisuutta saada korvausta sote-omaisuusjärjestelyistä aiheutuneisiin kustannuksiin. Asetusluonnoksessa tai voimaannpanolaissa ei tarkemmin esitetä, minkälaisen tarkasteluprosessin seurauksena arvioidaan kunnan mahdollisuutta päättää omasta taloudestaan. Jos tarkoituksena on rajata korvausmenettelyn ulkopuolella kaikki kunnat, jotka eivät ole kriisikuntia, on lainsäätäjää epäonnistunut. Sote-palvelut ja niihin liittyvät investoinnit on aikoinaan rahoitettu kuntalaisten verorahoilla ja nyt rakennuksiin tehdyt investoinnit ovat osoittautuneet kasvukeskusten ulkopuolella turhiksi, kun hyvinvointialueet heikentävät lähipalveluitaan ja tyhjenevät kiinteistöt jäävät rasittamaan kuntien tulosta. Kaikki kuntalaisten maksamat kunnallisverot, jotka käytetään keinotekoisiiin omaisuusjärjestelyihin ja vanhojen velkojen maksamiseen on pois kunnan nykyisestä toiminnasta ja suurin kärsijä tulee olemaan sivistyspalvelut. Samaan aikaan on toteutettu tai suunnitteilla isoja reformeja, jotka vielä osaltaan tulevat vaikuttamaan kuntalaisten rahoitusvastuuseen. Kerrannaisvaikutuksia voi tässä vaiheessa ainoastaan spekuloida.

Mäkelä Maarit
Kristinestad stad